

ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

«ՎՏԲ-ՆԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՆԿ» ՓԲԸ-Ի ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՆԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՆՏ ՕՐԵՆՔԻ 24-ՐԴ ՆՈՒՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍ-ԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

24 սեպտեմբերի 2013թ.

Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Նովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Ն. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի, մասնակցությամբ՝

դիմողի ներկայացուցիչներ Մ. Խաչատրյանի, Լ. Օհանյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչներ՝ ՆՏ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության իրավական փորձաքննության բաժնի գլխավոր մասնագետ Ս. Նամբարձումյանի, նույն բաժնի առաջատար մասնագետ Ն. Սարգսյանի,

համաձայն Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 եւ 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՎՏԲ-Նայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի դիմումի հիման վրա՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՆՏ օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապարասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի՝ 02.05.2013թ. ՆՏ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՆՏ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՆՏ օրենքն ընդունվել է ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից՝ 1998 թվականի մայիսի 5-ին, Նայասարանի Նանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի հունիսի 3-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

«Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՆՏ օրենքի՝ «Կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետի վերականգնումը» վերառությամբ 24-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«Քաղաքացի-պահանջարհրոջ կողմից կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու ժամկետը հարգելի ճանաչված պարճառներով բաց թողնելու դեպքում դատարանը կարող է այն վերականգնել»:

Ընդունվելուց հետո «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՆՏ օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասում փոփոխություններ եւ լրացումներ չեն կատարվել:

2. Գործի դատավարական նախապայմությունը հանգում է հետեւյալին. Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանը, քննելով ԼԴ4/0031/02/09 քաղաքացիական գործն ըստ հայցի «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի ընդդեմ Վահե Օհանյանի՝ գումարի բռնագանձման պահանջի մասին, 21.05.2009թ. վճռով «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի հայցն ամբողջությամբ բավարարել է եւ 22.06.2009թ. վճիռը մտել է օրինական ուժի մեջ: «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի ներկայացուցչի դիմումի հիման վրա Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանը 30.07.2009թ. կատարողական թերթ է փվել:

04.03.2010թ. վճռի վրիպակը, գրասխալը կամ թվաբանական սխալն ուղղելու վերաբերյալ միջնորդություն է ներկայացվել Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարան, վերջինս էլ 09.03.2010թ. կայացրել է «Վրիպակն ուղղելու մասին» որոշում: «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի՝ կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը հարգելի համարելու եւ վրիպակն ուղղված մասով կատար-

րողական թերթ փրամադրելու մասին 22.06.2011թ. ներկայացրած դիմումի հիման վրա Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանն իր՝ 07.07.2011թ. որոշմամբ «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի դիմումը բավարարել է, կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը վերականգնել է եւ նույն օրը՝ 07.07.2011թ. փրամադրել է կարարողական թերթ:

Վահե Օհանյանի ներկայացուցչի վերաքննիչ բողոքի հիման վրա ՆՏ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը 17.11.2011թ. որոշել է վերաքննիչ բողոքը բավարարել՝ բեկանելով կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը հարգելի համարելու մասին Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի 07.07.2011թ. որոշումը եւ գործն ուղարկել նոր քննության: Բեկանելով որոշումը՝ ՆՏ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը նշել է, որ. «Դատարանը չի պահպանել ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 78-րդ հոդվածով սահմանված դատական նիստի պարզաճանճությունը, այսինքն՝ խախտվել են ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի դրույթները»:

Նշված որոշման հիման վրա Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանը, քննելով «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի դիմումը՝ կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու պահանջի մասին, իր՝ 05.04.2012թ. որոշմամբ այն մերժել է՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կարարման մասին» ՆՏ օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի վկայակոչմամբ՝ նշելով, որ «օրենսդիրը հարգելի ճանաչված պարճառներով կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու բաց թողած ժամկետը վերականգնելու հնարավորություն նախատեսել է միայն պահանջարկեր քաղաքացու դիմումի հիման վրա, իսկ «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ն հանդիսանում է իրավաբանական անձ»:

Վերոնշյալ որոշման դեմ ներկայացվել է վերաքննիչ բողոք, ինչը 29.06.2012թ. վարույթ է ընդունվել եւ 05.09.2012թ. որոշմամբ ՆՏ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը «ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի վերաքննիչ բողոքը մերժել էւ Լոռու մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի 05.04.2012թ. թիվ ԼԴ4/0031/02/09 որոշումը թողել է օրինական ուժի մեջ՝ գրնելով, որ «բողոք բերած անձի այն պարճառաբանությունը, որ դատական ակտի սխալի պարճառով է Բանկը այժմ հայրնվել նման իրավիճակում, Վերաքննիչ դատարանը գրնում է անհիմն, վերաքննիչ բողոքը բավարարելու ոչ բավարար հիմք, նկարի ունենալով այն հանգամանքը, որ «Վրիպակն ուղղելու մասին» դատարանի որոշումը կայացվել է 09.03.2010 թվականին, մինչդեռ Բանկը վրիպակն ուղղված մասով կարարողական թերթ փրամադրելու, միաժամանակ կարարո-

ղական թերթը ՆՏ ԴԱՆԿ ծառայություն ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը հարգելի համարելու մասին դիմումը դադարան է ներկայացրել 22.06.2011 թվականին, որը Դադարանը իրավացիորեն մերժել է, միաժամանակ նկարի ունենալով, որ օրենսդիրը հարգելի ճանաչված պարճառներով կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու բաց թողած ժամկետը վերականգնելու հնարավորություն նախապես է միայն պահանջարեր-քաղաքացու դիմումի հիման վրա, իսկ Բանկը հանդիսանում է իրավաբանական անձ»:

«ՎՏԲ-Նայասարան Բանկ» ՓԲԸ-ի կողմից 25.10.2012թ. ՆՏ վերաքննիչ քաղաքացիական դադարանի 05.09.2012թ. թիվ ԼԴ4/0031/02/09 քաղաքացիական գործով կայացված որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք է ներկայացվել, իսկ ՆՏ վճռաբեկ դադարանը 31.10.2012թ. ընդունել է «վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշում՝ վերահասարակելով ՆՏ վերաքննիչ քաղաքացիական դադարանի 05.09.2012թ. որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները:

3. Դիմողը, նշելով, որ այն իրավունքներն ու ազատությունները, որոնք շնորհված են (վերաբերում են) քաղաքացուն, նույն կերպ կիրառելի են նաև իրավաբանական անձանց համար, եւ որ պահանջարեր կարող է լինել ինչպես քաղաքացին, այնպես էլ իրավաբանական անձը, գտնում է, որ «Դարական ակտերի հարկադիր կարարման մասին» ՆՏ օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ «քաղաքացի-պահանջարեր» բառակապակցությունը հակասում է ՆՏ Սահմանադրության 42.1 եւ 14.1-րդ հոդվածների դրույթներին:

Իր պահանջը հիմնավորելու համար դիմողը «Դարական ակտերի հարկադիր կարարման մասին» ՆՏ օրենքի 1-ին հոդվածի վկայակոչմամբ նշում է, որ օրենսդիրը «քաղաքացի» եզրույթի ներքո նկարի է ունեցել ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ իրավաբանական անձանց:

Վերլուծելով օրենքի վիճարկվող նորմը՝ դիմողը եզրահանգում է, որ այն պարունակում է օրենսդրական բաց եւ բացով պայմանավորված իրավակարգավորման իրավական անորոշություն, քանի որ պարզ չէ, թե ինչու է կարարողական թերթի ներկայացման ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու հնարավորությունն ընձեռվել միայն քաղաքացուն: Այս փաստարկով դիմողը կարծում է, որ օրենքի վիճարկվող դրույթը հակասության մեջ է գտնվում նաև ՆՏ Սահմանադրության 18-րդ եւ 19-րդ հոդվածների հետ: Որպես հիմնավորում՝ դիմողը գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող դրույթով խախտվում են իրավաբանական անձանց (ինչպես նաև անհար ձեռ-

նարկապետների, օտարերկրյա պետությունների քաղաքացիների եւ իրավաբանական անձանց, քաղաքացիություն չունեցող անձանց, Նայասպանի Նանրապետության կամ համայնքի կամ օտարերկրյա պետության) իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների եւ արդար դատաբանության իրավունքները, իսկ վերջիններիս իրացման երաշխավորվածությունը պայմանավորված է ոչ միայն անհրաժեշտ ինստիտուցիոնալ մեխանիզմներով, այլեւ անհրաժեշտ իրավական նախադրյալների առկայությամբ, որոնցից մեկն էլ իրավական որոշակիության պահանջներին համապատասխանող իրավական նորմերի առկայությունն է:

4. Պատասխանող կողմը, վկայակոչելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը, Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի 09.09.2003թ. «Նարկադիր կատարման մասին» Rec 2003(17) հանձնարարականը, գտնում է, որ դատական ակտերի հարկադիր կատարումն արդարադատության շարունակությունն է, այն չի կարող առանձնացվել արդարադատությունից: Առանց դատական ակտերի պարզաճ կատարման դատավարությունն արդյունավետ չի լինի եւ չի հասնի իր նպատակներին, քանի որ իրավունքի խախտումները կարելի է վերացնել միայն սուբյեկտիվ իրավունքներն իրապես վերականգնելու միջոցով, որը տեղի է ունենում կատարողական վարույթի արդյունքում:

Միաժամանակ, պատասխանողը գտնում է, որ կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու ժամկետը բաց թողնելու դեպքում այն պետք է վերականգնվի բացառապես հարգելի պատճառների առկայության դեպքում, որոնք, որպես կանոն, պայմանավորված են լինում պահանջարկի լակոնիկ կամքից անկախ հանգամանքներով՝ հիվանդություն, գործուղում, փաստաթղթերի ուշացումով ստանալը եւ այլն, հանգամանքներ, որոնք բնորոշ են ֆիզիկական անձանց, իսկ իրավաբանական անձի հնարավորություններն այդ խոչընդոտները հաղթահարելու առումով ավելին են՝ պայմանավորված մարդկային ռեսուրսներով: Ըստ պատասխանողի՝ նշված հանգամանքները հաշվի առնելու արդյունքում է «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՆՆ օրենքը կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու խնդրանքով դիմելու հնարավորություն ընձեռել միայն ֆիզիկական անձանց:

Միաժամանակ, պատասխանողն արձանագրում է, որ հաշվի առնելով անձանց խախտված իրավունքների լիարժեք պաշտպանության փաստակցունից դատական ակտերի հարկադիր կատարման կարեւորությունը եւ կատարողական թերթը կատարման

ներկայացնելու ժամկետն օբյեկտիվ պարճառներով բաց թողնելու հնարավորությունն առանձին դեպքերում նաև իրավաբանական անձանց պարագայում՝ ՏՏ Ազգային ժողովի պարզամավորների նախաձեռնությամբ 2013թ. հուլիսի 3-ին շրջանառության մեջ է դրվել «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Նայասրանի Նանրապետության օրենքում փոփոխություն եւ լրացում կատարելու մասին» Նայասրանի Նանրապետության օրենքի նախագիծը, որով առաջարկվել է օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրել նոր խմբագրությամբ՝ հետևյալ բովանդակությամբ. «Պահանջարկի կողմից կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու ժամկետը հարգելի ճանաչված պարճառներով բաց թողնելու դեպքում դատարանը վերականգնում է այն»:

Ամփոփելով վերոնշյալը՝ պարասխանողը կարծիք է հայտնում, որ թեև կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու համար օրենքով սահմանված է բավարար ժամանակ, այնուամենայնիվ, վիճարկվող նորմի իրավակարգավորման պայմաններում կարող է ամբողջությամբ չապահովվել անձանց խախտված իրավունքների արդյունավետ վերականգնման հնարավորությունը:

5. Սույն գործով բարձրացված սահմանադրաիրավական վեճի շրջանակներում սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ հարկ է բացահայտել դատական ակտերի հարկադիր կատարման ինստիտուտի տեղը եւ դերը դատական պաշտպանության եւ արդար դատաքննության ինստիտուտների համակարգում, ինչպես նաև «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՏՏ օրենքով կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետի վերականգնման հետ կապված հարաբերությունների կարգավորման փրամաբանությունը: Այսպես, դատական ակտերի հարկադիր կատարման ինստիտուտի նպատակը վերջին հաշվով խախտված իրավունքները վերականգնելու նկատառումներով արդարադատության իրականացման արդյունքում ընդունված ակտի կատարման ապահովումն է: Այսինքն՝ դատական ակտերի հարկադիր կատարում պահանջելու իրավունքն ամանցվում է դատարանի մատչելիության եւ արդար դատաքննության սահմանադրական իրավունքներից, որպիսի պայմաններում այդ իրավունքը պետք է վերապահվի դատավարության այն մասնակցին, որի խախտված իրավունքը վերականգնելու նպատակով ընդունված է համապարասխան դատական ակտ կամ դատական գործառույթներ իրականացնող մարմնի ակտ, հակառակ պարագայում կիմաստագրվեն ոչ միայն պետական, այդ թվում՝ դատական մարմինների առջև իրա-

վական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների եւ արդար դադարաքննության սահմանադրական իրավունքները, այլեւ ընդհանրապես արդարադատության եւ դատական գործառույթներ իրականացնող այլ մարմինների համակարգի գոյությունը:

Ներուաբար՝ դատական ակտերի հարկադիր կատարման ինստիտուտը հանդիսանում է դատարանի մատչելիության իրավունքի բաղադրատարր եւ ՏՏ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածում ամրագրված՝ «իր գործի հրապարակային քննության»՝ որպես դատավարական գործընթացի փուլ: Այդ է պարզապես, որ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՏՏ օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին պարբերությամբ օրենսդիրն ամրագրել է, որ փվյալ օրենքը սահմանում է Տայաստանի Տանրապետության դատարանների դատական ակտերի, ինչպես նաեւ արբիտրաժային արբիտրաժային վճիռների եւ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումների հարկադիր կատարումն ապահովելու պայմանները եւ կարգը, իսկ նույն հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ օրենսդիրը փվյալ օրենքի գործողությունը քարածել է Տայաստանի Տանրապետության քաղաքացիների, այդ թվում՝ անհատ ձեռնարկատերերի, իրավաբանական անձանց, օրարերկրյա պետությունների քաղաքացիների եւ իրավաբանական անձանց, քաղաքացիություն չունեցող անձանց, ինչպես նաեւ դիտարկվող օրենքի 7-րդ հոդվածով նախատեսված այլ սուբյեկտների վրա, որոնք Տայաստանի Տանրապետության դատարանների դատական ակտերին համապատասխան **հանդես են գալիս որպես կատարողական վարույթի կողմեր:** Այսինքն՝ **օրենքը համապատասխան սուբյեկտների շրջանակում հստակ ներառել է ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց:**

Օրենսդիրը, «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՏՏ օրենքում ամրագրելով «Ընդհանուր դրույթներ կատարողական թերթի մասին» վերաբերողությամբ գլուխը, իրավական կարգավորման է ենթարկել կատարողական թերթ քալու, կատարողական թերթ քալու հիմքերի, կատարողական թերթի բովանդակության, դատական ակտի կատարման հետաձգման, քարածամկեքման, կատարման եղանակի եւ կարգի փոփոխման, կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու ժամկետի, վերջինիս վերականգնման, կատարողական թերթի կրկնօրինակ քալու, վճռի կատարման շրջադարձի հետ կապված հարաբերությունները: Այսպես, «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՏՏ օրենքի 7-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության համաձայն՝ կատարողական վարույթի կողմերն են՝ **պահանջատերը** եւ պարտապանը, 2-րդ պարբերության համաձայն՝ պահանջատերն այն **քաղաքացին կամ իրավաբանական անձն է**, Տայաստանի Տանրապետությունը կամ համայնքը կամ

օտարերկրյա պետությունը, որի օգտին կամ ի շահ որի փորձել է կապարողական թերթը:

ՆՏ Սահմանադրության 42.1-րդ հոդվածը սահմանում է, որ մարդու եւ քաղաքացու հիմնական իրավունքները եւ ազատությունները փարածվում են նաեւ իրավաբանական անձանց վրա այնքանով, որքանով այդ իրավունքներն ու ազատություններն իրենց էությամբ կիրառելի են դրանց նկատմամբ:

Նաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դատական ակտերի հարկադիր կատարման ինստիտուտը հանդիսանում է դատարանի մարչելիության իրավունքի քաղադրարարը եւ ՆՏ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածում ամրագրված՝ «իր գործի հրապարակային քննության»՝ որպէս դատավարական գործընթացի փուլ, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դատական ակտերի հարկադիր կատարման շրջանակներում պահանջարկոջը վերապահված իրավունքներն իրենց էությամբ կիրառելի են նաեւ իրավաբանական անձանց, Նայաստանի Նանրապետության, համայնքի, օտարերկրյա պետության նկատմամբ:

Փաստորեն, ՆՏ Սահմանադրության 42.1-րդ հոդվածին համահունչ՝ օրենսդիրը դիտարկվող օրենքով սահմանել է պահանջարկ հանդիսացող սուբյեկտների շրջանակը՝ դրանում ներառելով **ոչ միայն քաղաքացուն, այլեւ իրավաբանական անձին:** Ներեւողական մոտեցում ցուցաբերելով դիտարկվող օրենքի փրամաբանությանը՝ օրենսդիրն օրենքի, մասնավորապէս, 22-րդ եւ 25-րդ հոդվածներում նույնպէս կիրառել է «պահանջարկ» եզրույթը՝ փարբերակում չդնելով պահանջարկ հանդիսացող սուբյեկտների միջեւ:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՆՏ օրենքի փրամաբանությունից բխում է, որ հիշյալ օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի «պահանջարկ» եզրույթի ներքո անհրաժեշտ է նկատի ունենալ **Ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց**, այն է՝ Նայաստանի Նանրապետության քաղաքացիներին, այդ թվում՝ անհար ձեռնարկատերերին, իրավաբանական անձանց, օտարերկրյա պետությունների քաղաքացիներին եւ իրավաբանական անձանց, քաղաքացիություն չունեցող անձանց, ինչպէս նաեւ քննության առնվող օրենքի 7-րդ հոդվածով նախատեսված այլ սուբյեկտների, այն է՝ Նայաստանի Նանրապետությանը, համայնքներին, օտարերկրյա պետությանը:

Անդրադառնալով իրավակիրառական պրակտիկային՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենքի վիճարկվող դրույթի ձեւակերպման ընկալումը եւ մեկնաբանությունն իրավակիրառ պրակտիկայում հանգեցրել է նրան, որ էապէս

նեղացվել է ՏՏ Սահմանադրության 42.1-րդ հոդվածի սահմանադրաիրավական կարգավորման շրջանակը:

Սահմանադրական դատարանն իր որոշումներում արձանագրել է, որ իրավունքների ցանկացած սահմանափակում չի կարող հանգեցնել դրանց արգելափակմանը: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաև, որ Սահմանադրության 42.1-րդ հոդվածի պահանջներով սահմանադրական դատարանը նաև իրավաբանական անձանց դիմումների հիման վրա բազմաթիվ գործեր է ընդունել քննության՝ ճանաչելով նրանց՝ դատարանի մարչելիության իրավունքը: Այդ իրավունքն ուղղակիորեն ամրագրված է նաև «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 69-րդ հոդվածի վերնագրում եւ այդ հոդվածի բոլոր դրույթներում, որոնցով սահմանվել է, որ սահմանադրական դատարան դիմող սուբյեկտ է ֆիզիկական անձանց հետ մեկտեղ ճանաչվում նաև իրավաբանական անձը: Ներուարքար, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենքով չի կարող արգելափակվել իրավաբանական անձանց համար դատարանի մարչելիությունը կամ արդար դատաքննության իրավունքը:

6. Միեւնույն ժամանակ, սույն գործի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանը կարելորում է այն հարցի պարզաբանումը, թե արդյո՞ք դատարանի իրավունքն է ոչ միայն կադրողական թերթը կադարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետի պարճառները հարգելի ճանաչելու հանգամանքի հասարարումը, այլև բաց թողնված ժամկետը հարգելի ճանաչելու պարագայում նաև բաց թողնված ժամկետի վերականգնման հարցի լուծումը: Այսպես. օրենքը կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու իրավունքը տվել է դատարանին, ինչն իրավաչափ է: Դատարանը, քննելով դիմումը, անդրադառնում է կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու ժամկետը հարգելի ճանաչելու նպարակով պահանջարիրոջ ներկայացրած պարճառների հիմնավորվածությանը: Այսինքն՝ դարական նիստ իրավիրելու մասին օրենքի պահանջի տրամաբանությունը պահանջարիրոջ կողմից դատարան ներկայացված պարճառները հարգելի լինելու հանգամանքի մասին դատարանի կողմից պարճառաբանված գնահարական տալն է: Ներուարքար, այն պարագայում, երբ դատարանը հարգելի է համարում ներկայացված պարճառները, ապա վերականգնում է կարարողական թերթը կարարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը: Մինչդեռ վիճարկվող նորմում օրենսդիրն օգտագործել է

«դափարանը կարող է» հասկացությունը, այսինքն՝ դափարանի հայեցողությանն է թողել դափարանի կողմից կափարողական թերթը կափարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը հարգելի ճանաչելու հիմքում ընկած պարճառները հարգելի ճանաչելուց հետո բաց թողնված ժամկետի վերականգնման հարցի լուծումը: Վերը նշվածից բխում է, որ վիճարկվող հողվածով օրենսդիրը դափարաններին օժտել է հայեցողական լիազորությամբ՝ ժամկետների բացթողումը հարգելի ճանաչելուց բացի, **վերականգնել կամ չվերականգնել** ժամկետների բացթողումը: Տաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ իրավունքի լիարժեք իրացումը կախվածության մեջ է դրվում դափարանի հայեցողությունից՝ ներկայացված պարճառները հարգելի ճանաչելու հանգամանքից զար նաեւ բաց թողնված ժամկետի վերականգնման հարցի լուծման առումով, սահմանադրական դափարանը գտնում է, որ նշված դափարանի հայեցողությունը չի կարող մեկնաբանվել այնքան լայն, որ խաթարվի այլոց իրավունքների եւ ազատությունների, ներառյալ՝ դրանց պաշտպանության իրավունքի էությունը կամ անհարկի սահմանափակվի դրանց իրացումը:

Դափարանի հայեցողության վերաբերյալ սահմանադրական դափարանը մի շարք որոշումներում արտահայտել է իրավական դիրքորոշումներ (ՄԴՌ-996, ՄԴՌ-997): Մասնավորապես, 18.10.2011թ. ՄԴՌ-996 որոշման մեջ սահմանադրական դափարանն արձանագրել է, որ՝ «... Ինչ վերաբերում է դափարանի հայեցողությանը, ապա այն ունի իր սահմանները եւ չի կարող փոխել իրավանորմի բնույթը կամ քննարկման առարկա դարձնել դրա նպատակահարմարության խնդիրը: Դափարանի հայեցողությունն ընտրություն կափարելու իրավասություն է՝ այնպիսի հնարավոր փարբերակների միջեւ, որոնք բոլորն էլ օրինական են»: Սույն գործով սահմանադրական դափարանը գտնում է, որ վիճարկվող իրավանորմի դեպքում պետք է ապահովվի հայեցողական լիազորության իրավաչափ եւ ոչ կամայական իրականացումը, այն պետք է լինի հստակ, միակերպ ընկալելի իրավահարաբերության կողմերի համար:

Միաժամանակ սահմանադրական դափարանն ընդունում է ի գիտություն, որ ՏՏ Ազգային ժողովի պարզամավորների նախաձեռնությամբ 2013թ. հուլիսի 3-ին շրջանառության մեջ է դրվել «Դափարանի ակտերի հարկադիր կափարման մասին» Տայասարանի Տանրապետության օրենքում փոփոխություն եւ լրացում կափարելու մասին» Տայասարանի Տանրապետության օրենքի նախագիծը, որով առաջարկվել է օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրել նոր խմբագրությամբ՝ հետեւյալ

բովանդակությամբ. «**Պահանջարհրոջ** կողմից կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու ժամկետը հարգելի ճանաչված պարճառներով բաց թողնելու դեպքում **դատարանը վերականգնում է այն**»:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ դեկավարվելով Ղայասրանի Ղանրապելություն Սահմանադրության 100-րդ հողվածի 1-ին կելով, 102-րդ հողվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Ղայասրանի Ղանրապելության օրենքի 63, 64 եւ 69-րդ հողվածներով, Ղայասրանի Ղանրապելության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՂՂ օրենքի 24-րդ հողվածի 1-ին մասը համապատասխանում է ՂՂ Սահմանադրությանը՝ սահմանադրական դատարանի կողմից դրա սահմանադրաիրավական բովանդակության բացահայտման հիման վրա ներկայացված հետելյալ մեկնաբանությամբ. «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» ՂՂ օրենքի 24-րդ հողվածի 1-ին մասի «քաղաքացիպահանջարհրոջ» եզրույթն իրավակիրառական պրակտիկայում պելք է մեկնաբանել եւ կիրառել ՂՂ Սահմանադրության 42.1-րդ հողվածի սահմանադրաիրավական բովանդակությանը համահունչ՝ հաշվի առնելով, որ այն վերաբերում է նաեւ իրավաբանական անճանց, քանի որ այն իր եությամբ կիրառելի է վերջիններիս նկատմամբ:

2. Դիմողի նկատմամբ կիրառված վերջնական դատական ակտն օրենքով սահմանված կարգով ենթակա է վերանայման:

3. Ղայասրանի Ղանրապելության Սահմանադրության 102-րդ հողվածի երկրորդ մասի համաճայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՏՈՂ

Վ. ՂՈՎՂԱՆՆԻՍՅԱՆ

24 սեպտեմբերի 2013 թվականի
ՍԴՈ-1115